

Янгол

Старий лежав на своєму вузькому твердому ліжку, втупившись у стелю, яку перетинала довга щілина. Убогу обставу кімнати освітлювало тьмяне світло, що пробивалося крізь жалюзі, які ніколи не підіймалися. За вікном шелестів нудотний, безмірно занудний осінній дощ.

Старому було 93 роки. Він помирав і знав це. Сьогодні вранці йому все ж вдалося встати з ліжка і дістатися до туалету, але він не був упевнений, що зможе повторити цей геройський учинок, і сподівався, що помре раніше, аніж постане необхідність перевіряти. Проте він все ще був у змозі дотягнутися до давно вимкненого телефону, що лежав на тумбочці. Увімкнути його та здійснити один дзвінок. Та робити це він не збирався. У нього не було щонайменшого бажання померати у лікарні. О ні, він не дозволив би життю подарувати йому це останнє приниження.

Задзвонив телефон.

Це було, звісно, неможливо. Старий повернув голову на подушці й дивився на нього, немов очікуючи, що під його осудливим поглядом телефон засоромиться своєї неадекватної поведінки та замовкне. Але той продовжував тягнути свою нехитру мелодію, до того ж навіть не намагаючись перемкнутися на голосову пошту. Нарешті старий простягнув свою тонку кістляву руку й узяв апаратик, щоб зупинити надокучливий рингтон. Екран залишався чорним, ткнути пальцем не було куди, тому старий просто сказав: "Алло?" - і сам здивувався, наскільки хрипко пролунав його голос.

- Привіт, Максе, - пролунав незнайомий бадьорий голос, високий, але швидше чоловічий, аніж жіночий. Він звучав так, ніби гучний зв'язок було увімкнено, хоча старий цього не робив - як, звісно, вже точно не вмикав і самий телефон.

- Хто це? - прохрипів старий. Просто на ім'я його не називали вже бозна-скільки років, і голос вочевидь був занадто молодим, щоб дозволити йому таке панібратство.

- Я розумію, тобі можливо буде доволі важко у це повірити, але річ у тім, що я твій янгол-охоронець.

- Херов спамер! - вилаявся старий, упевнений, що йому зараз запропонують встановити охоронну систему або оформити страховку. Зовсім ці виродки знавісніли, навіть не перевіряють по своїх базах даних, кому телефонують... Він хотів покласти слухавку, але не знав, як це зробити з чорним екраном.

- Лише поміркуй, чи може спамер розмовляти через вимкнений телефон, - спокійно відповів голос.

Це був аргумент. Але колись старий мав технічну освіту, і після недовгих роздумів він відповів:

- Вочевидь, у телефоні здохло підсвічування екрана, але все інше працює. Я, напевно, включив його, щоб подивитися час, і забув... - тут він, втім, знову задумався - а звідки щось про стан його телефону може знати співрозмовник?

- Ні, з екраном усе гаразд, - промовив голос. - Але акумулятор здох ще минулого місяця. Вони все одно поступово дохнуть, навіть у вимкненому стані.

- І ти дзвониш, щоб мені про це повідомити? - старий так розлютився, що навіть відчув у собі сили для іронії. - У такому разі твоє попередження трохи занадто запізнилося¹.

- Ні, - відповів голос так само спокійно, - здохлий акумулятор вже жодним чином не може тобі зашкодити. Але нехай ти все ж таки спробуєш мені повірити? У якості доказу я міг би розповісти тобі й інші речі, які знаєш про себе лише ти сам, а також й такі, які ти сам про себе не

¹ В оригіналі a bit too late

знаєш. Але це забере час, а його у тебе, правду кажучи, залишилося не так багато.

- Я в курсі, - гарикнув старий. Втопившись тримати в руках мобільник, він поклав апаратик на ліжко поруч із собою. - Але я ніколи не чув про янголів, що дзвонять по телефону, увімкненому або ні. Якщо все це не ідіотська витівка, чому ти не постаєш поперед мене у плоті?

- Бо я не маю плоті, - відповів голос уже з ноткою роздратування, явно проковтнувши закінчення "... йолоп!" - Ми, янголи, духовні створіння, а не матеріальні.

- То ти явився, щоб забрати мене на небеса? - у голосі старого все ще лунав неприхований скепсис.

- Нема ніяких... еее, гаразд, проїхали. Одним словом, я ж сказав - я твій янгол-охоронець. Янголи-охоронці супроводжують своїх підзахисних лише у земному житті.

- І де ж ти були раніше, супровіднику? Щось я жодного разу не відчував твого захисту за всі 93 роки.

- Та ти просто не розумієш, як тобі пощастило! - обурено вигукнув янгол. - Дозволь мені дещо тобі пояснити. Бач, коли все це тільки зачиалося, малося на увазі, що у кожної людини буде свій янгол-охоронець. Та хто ж знав, що з усіх заповідей ви будете найактивніше виконувати одну - "плодіться і розмножуйтеся!". В результаті ваша чисельність зросла на багато порядків, а кількість янголів незмінна. Ми не вмираємо, а отже, і не народжуємося. Таким чином на цей час припадає лише по одному янголу-охоронцю приблизно на 90 тисяч осіб.

- Так от в чому справа! Отже, черга до мене прийшла тільки тепер? Ну, як я вже сказав - трохи занадто запізно.

- Ні, ні. Ти дослухай! Подібне розпорошення сил було б цілковито контрпродуктивним. Насправді з усіх цих тисяч випадковим чином вибирається один, котрий і отримує свого янгола, який піклується про нього протягом усього його життя. Ну, або її, - квапливо додав янгол, - у нас нема жодної статевої або расової дискримінації, релігія, до речі, теж значення не має... А всі інші, тобто абсолютна більшість, залишаються самі собою. Без будь-якого захисту. Чесно кажучи, це навіть добре. Сам поміркуй, що б сталося, якби кожна людина мала свого янгола. Тоді у всіх випадках, коли інтереси підзахисних вступають у конфлікт, нам би довелося боротися один з одним. А так ми завжди можемо розв'язувати наші задачі за рахунок бездоглядних. Так що я з тобою з самого народження.

- То чому ж, у такому разі, ти ні греця не робив, щоб мені допомогти?!

- Це я-то не робив?! Ти просто досі не розумієш, як це працює. Я ж тобі вже казав, що ми, янголи, істоти духовні. Наші здатності впливати на матеріальний світ практично дорівнюють нулю. Ми здійснюємо свою діяльність, впливаючи на душі людей. На почуття, на бажання, на рішення, що приймаються або не приймаються. І, крім того, впливати безпосередньо на душу підзахисного ми не можемо. Тобто технічно це можливо, але заборонено. Славнозвісний принцип свободи волі. Якщо ти запитаєш мене, то я думаю, що він тлумачиться занадто буквально, але нагорі мене ніхто не питає. Зрештою, що виходить? Якщо я знаю, що, наприклад, тобі на голову впаде шматок черепиці з даху, я не можу перехопити його у повітрі. І відмовити тебе пройти у той час через те місце теж не можу. Все, на що я здатен - це вплинути на будь-якого бездоглядного, щоб він перешкодив тобі це зробити. Це може бути, наприклад, гарна дівчина, що озветься до тебе на вулиці. А може бути хуліган, який відбере у тебе кишенькові гроші. Але на дівчину ти можеш і не звернути уваги, якщо будеш не в доброму гуморі. А якщо і звернеш, то... подальші відносини з нею можуть утворити купу нових проблем. А от хулігана зігнорувати не вийде, але й зустрічатися з ним знову ти точно не схочеш. Звісно, це неприємно, але краще втрата 75 центів, аніж проломлений череп.

- 75 центів, - повторив старий. - Я вчився у сьомому класі, але я досі пам'ятаю. То це влаштував мені ти?!

- Той шматок черепиці тебе б не вбив, але лікування коштувало б твоїй родині 19 тисяч доларів, не всі з яких покривалися страховкою. Дві операції на мозку. Рік реабілітації. Як

вважаєш, все це не коштувало сімдесяти п'яти центів?

- Та я не про гроші! Я про приниження! Це огидне відчуття, коли нахабний здоровучий старшокласник з глузливою ухмілочкою забирає мою власність, а я упокорено віддаю, не сміючи опиратися! Знаєш, скільки разів мені потім це снилося? Герой фільму або книги, звісно, після такого відправляється до спортзалу і через пів року начищає мармизу як своєму кривдникові, так і усій босоті в околиці. А я... Я просто набув комплексу, який змусив мене до кінця школи обминати весь той район, роблячи гак у мило. Або ти хочеш сказати, що там і надалі черепиця падала?

- Ні, через пів року той будинок взагалі знесли. До речі, якщо тебе це втішить, твій кривдник врешті погано закінчив. Його застрелили під час спроби набагато більш серйозного пограбування. Отже, можеш вважати себе цілковито помщеним. Хтось, звісно, міг би сказати, що якби я не штовхнув його на цей шлях, то залишився б у живих не тільки він, але і двоє охоронців, яких він убив - але моїми підзахисними були не вони, а ти. І зі своєю задачею я впорався.

- Ну добре, інфлюенсере - а чому ти не допоміг мені з музикою? Я так мріяв грати в групі! І у мене реально добре виходило, отже проблема не у моєму таланті. Проблема була у людях, а це ж якраз твоя парафія? Дві групи, в яких я починав грати, розпалися, посварившись через якусь дурницю. Потім ця кепська аварія, коли якийсь пришепек, що виїжджав на дорогу, не озираючись навкруги, збив мене на моєму велосипеді. Перелом руки самісінько напередодні першого серйозного туру моєї третьої групи. Через два місяці я вже знову міг грати! Але вони сказали - вибач, чуваче, ми вже знайшли тобі заміну, і наш перший успіх прийшов з ним, а не з тобою. А потім, коли я все ж таки зібрав свою власну групу - пожежа в нічному клубі на першому ж нашому концерті. Коротке замикання після увімкнення нашої апаратури, восьмеро загиблих, з нашим солістом включно. І після цього - все, крапка. Хоча винен був козел-менеджер клубу, що не стежив за станом своєї проводки, і розслідування це підтвердило, більше зі мною грати не хотів уже ніхто. Пішла чутка, що я приношу нещастя будь-якому музичному колективу. Був навіть випадок, коли охорона не пустила мене на чужий концерт. Це було... ще більш принизливо, аніж той грабіжник. Чому ти не запобіг хоча б цьому?! Я, до речі, і сам наковтався диму на тій пожежі.

- Наковтався диму, але залишився живим. Ну а як інакше було тебе зупиняти, якщо попередніх натяків ти не розумів? Ти про "клуб 27"² чув? Сказати, що з тобою сталося б у кожному з випадків, яким я запобіг? Успіх, тури по усій країні, робота на виснаження, вигоряння, алкоголь, наркотики, депресія, суїцид. Успіх, тури по усій країні і світу, фанати, оргії, наркотики, важкі наркотики, смерть від передозу. Успіх, тури, мільйонні продажі, шалені гроші, премія "Греммі", святкування, гонитва на "феррарі" по вулицях міста у п'яному чаді зі швидкістю 200 кілометрів на годину, аварія з шістьма трупами, включно з твоїм. Успіх, продажі, тури, фанати, оргії з "группіз"³, СНІД. До речі, та дівка заразила б ним тебе навмисно. Вона сама підхопила його від якогось рокера і поставила собі за мету помститися, заразивши якомога більше їхнє число. Їй вдалося заразити одинадцять чоловіків, у яких не було своїх янголів-охоронців.

- СНІД виліковний, - сказав старий.

- Тепер. А не шістдесят років тому.

- До речі, про дівчат. Не про "группіз". Про серйозні стосунки. Чому за все своє життя у мене так і не склалося з жінками? Адже я був зовсім не потворний, та й зайвою боязкістю не страждав. І були ж, були дівчата, з якими спочатку все складалося добре, а потім, буквально через якусь дурницю...

- Наприклад, Даяна?

2 Рок-музиканти, що померли у віці 27 років

3 Фанатки, що волочуться за рок-музикантами і, зазвичай, вступають з ними у безладні статеві зв'язки

- Ну, хоча б і вона.

- Вона б почала тобі зраджувати уже через два роки після весілля. А при розлученні обдерла б, як липку, і заборонила б бачитися з сином. Воно тобі було потрібно?

- Ну добре, це була шкільна любов. Такі рідко завершуються союзом на все життя. А Луїза? Вона любила мене по-справжньому!

- Звісно. Але вона сама б тобі набридла. Знаючи, як віддано вона тебе любить, тобі було б шкода її засмучувати, і замість того, щоб чесно подати на розлучення, ти б потай завів коханку на стороні. Але вона б дізналася. Увірвалася б до вашого гніздечка з пістолетом і застрелила обох. Як у дешевому бразильському серіалі, так. Але, уяви собі, в житті таке теж трапляється.

- А Лора? З нею ми збігалися ну буквально в усьому. І вже обидва були впевнені, що будемо разом на все життя.

- Саме так би воно і сталося. І померли б в один і той самий день. Авіакатастрофа при поверненні з весільної подорожі. 223 загиблих - ти, звісно, навіть не звернув уваги на цей сюжет у новинах, все ще перебуваючи у засмученні через ваш розрив... До речі, якщо тобі цікаво, завдяки цьому розриву вона теж прожила ще довго. 54 роки, рахуючи від тієї катастрофи. Останні 17 з них - з хворобою Альцхаймера, але усе-таки.

- А Ніка? Вона взагалі не користувалася літаками, у неї була аерофобія. Правду кажучи, я вважав це єдиним її недоліком.

- Ви б прожили одним духом сім років, народивши чарівну донечку. А через сім років у Ніки діагностували б бічний аміотрофічний склероз. Ти в курсі, що це за хвороба? А як це - безсило спостерігати за повільним конанням близької людини, яка поступово втрачає здатність рухатися, говорити, а згодом навіть дихати самостійно, залишаючись при цьому у повній свідомості? І як це - спостерігати за цим для дівчинки, якій доведеться потім зростати без мами? БАС до того ж може передаватися у спадок, і ваша донька боялася б, що з нею станеться те ж саме. Все це привело б її спочатку до наркотиків, а потім, щоб отримати гроші на них - до проституції. Зрештою у віці 22 років її б замордував до смерті клієнт-садист. Гематоми, порізи та опіки по всьому тілу, ховали б у закритій труні. Ти хотів би такої долі для своєї доньки? Досі шкодуєш, що вона так і не з'явилася на світ?

- Ну гаразд - а Дороті? Моя остання спроба створити нормальну родину. Нам обом було вже далеко за сорок, в цьому віці уже, зазвичай, не зраджують і не шукають пригод...

- І не народжують здорових дітей. Але ви б все ж таки спробували, результат - два близнюки з важкою формою синдрому Дауна. Ніхто б не помер, проте тобі б це отруїло все подальше життя.

- Гаразд, гаразд. Нехай кожен мій вибір призводив до фатальних наслідків. Ну а ти сам, що, не міг знайти для мене годящу дружину? Сам говориш - ти був спроможний спонукати гарну дівчину озватися до мене на вулиці, після того, як вона пройде всі твої перевірки.

- Ти вважаєш, це так за просто? Я ж тобі одразу сказав, що наслідки такого знайомства тобі б не сподобалися. До твого відома, 80% шлюбів завершуються розлученнями. І це зовсім не означає, що інші 20 - щасливі. Ти просто не знаєш, що там відбувається всередині, під личиною ззовні щасливої родини. Ти дуже виграв від того, що так і залишився сам-один, можеш мені повірити.

- До речі, про виграші. Чому мені ніколи не щастило з грошима? Ну гаразд - з нудної роботи в корпорації я пішов сам, визнаю. Тут мені тебе звинувачувати нема в чому. Але всі мої спроби розбагатіти незмінно зазнавали краху! Я не про лотерею, хоча ще я теж спробував. Що ти не можеш вплинути на те, як крутиться барабан, я зрозумів. Але купа більш розумних інвестицій? Щойно я вкладався у те, що згідно з прогнозами усіх аналітиків повинно було зростати, - і воно обвалювалося!

- А що б ти став робити з грошима?

- Тільки не кажи знову про наркотики й гонитви на "фєррарі"! Я вже був не хлопчиськом і

не обертався у середовищі, де таке є нормою...

- Ти не відповів на запитання.
- Ну... я хотів придбати яхту і вирушити у навколосвітню подорож...
- І потонув би під час шторму біля мису Горн.
- І ти жодним чином не міг цьому запобігти?
- Я запобіг.
- Я маю на увазі, не так! Не позбавляючи мене самої можливості...

- Навіть якби якимось дивом ти не потрапив у той шторм, наступного року тебе б застрелили під час спроби захоплення сомалійські пірати. Цього разу ти б вирішив, що більше не дозволиш якимось покидькам себе пограбувати, і почав би відстрілюватися з пістолета супротив "калашнікових"...

- І ти не міг на них вплинути?
- На жаль, ні. Розумієш, їхній ватажок був підзахисним іншого янгола. Дуже впливового.

Ну і згодом - тебе б це все одно не врятувало. Засмагаючи на своїй яхті у тропічних широтах, ти б зрештою отримав рак шкіри.

- Подорожувати можна і не на яхті, були б гроші.

- Лихоманка денге, напад ісламістів на готель у Мумбаї, землетрус у Чилі, цунамі в Індонезії й акули біля Великого бар'єрного рифу. Якому з цих варіантів ти віддаєш перевагу? Проте, тобі загрожували вони усі, у різні роки. Гроші в жодному з цих випадків не допомогли б. Допомогла лише їх відсутність.

- А ще я мріяв навчитися літати. Придбати власний літак. Тільки не кажи, що я б розбився!

- Ні. Ти б не розбився. Всього лише посадка на воду після відмови двигуна, але ти б встиг вибратися і залишився неушкодженим. Однак це дуже недешеве хобі для того, хто цим не заробляє - а ліцензію комерційного пілота ти б так і не отримав, не пройшов би по зору. Тому, коли тобі запропонували б трохи заробити, особливо після того, як твій попередній літак потонув - ти б не відмовився. Навіть і знаючи, що без комерційної ліцензії не маєш на це права. Усього лише перевезти через кордон невеликий вантаж мінеральних добрив. Ти б, звісно, здогадувався, що не дарма з цією пропозицією звернулися не до комерційного пілота, але ти б зважив за краще повірити поясненню, що це дозволить заощадити на страхуванні та бюрократичній тяганині. Тим паче що пропонував би твій новий приятель, дуже симпатичний та приємний у спілкуванні хлопець. Загалом ти отримав би 25 років за контрабанду наркотиків. До того ж навіть не в місцевій в'язниці, а в колумбійській. Хоча, зауважу, тутешні в'язниці теж не курорт, особливо для білої людини, що потрапила туди вперше.

- Так. І від чого ще ти мене врятував?

- Ну, наприклад, від шахраїв, які захотіли б пожитися твоїми грошима, якби вони у тебе були. Зокрема жінок, яких ти тут не згадав, бо навіть не дізнався про їхнє існування. І добре, що не дізнався. А ще від альпінізму.

- Ніколи ним не цікавився.

- Щойно у тебе з'явилися б гроші, з'явилися б і багаті друзі. Що підбурили б тебе здійснити висхід разом з ними. Існують, мовляв, відносно безпечні маршрути, що дозволяють навіть новачку піднятися на семитисячник. Ти б туди дійсно піднявся. А от спуститися вже...

- А ще від чого?

- Ну, там здебільшого всілякі дрібниці. Наприклад, від отруєння у дорогому ресторані. Не фатального, але неприємного. Це була б не їхня провина - хто ж знав, що у тебе виявиться алергія на певні компоненти екзотичних страв. Ти й сам цього не знав - власне, й досі не знаєш, адже ніколи за все своє життя ці страви та і не скуштував. А ще - від зайвих проблем при заповненні податкових декларацій. До речі, зверни увагу, - заквапився зненацька янгол, ніби відчувши бажання старого перебити, - зовсім без грошей я тебе також ніколи не дозволяв

залишитися. У тебе завжди був дах над головою, їжа - ну, не екзотика, звичайно, але так воно тільки здоровше - і все життєво необхідне.

- Угу. Тільки те, без чого не вижити фізично.

- Надмірності шкідливі. І цифри говорять самі за себе. Завдяки мені ти прожив 93 роки! Дев'яносто три! З бездоглядних це не вдається практично жодному. І навіть з підзахисних - небагатьом. Бач, ми, янголи, також різні, і не всі з нас працюють однаково добре. Але тобі пощастило опинитися в руках - ну, у фігуральному сенсі в руках, звісно - справжнього професіонала! До речі, це якраз саме те, через що я тобі телефоную.

- Я все чекав, коли ти дійдеш до справи, - пробурмотів старий.

- Я обслуговував тебе 93 роки. І тепер я хочу попросити лише про невелику взаємну люб'язність. Перед тим, як ти... припиниш бути нашим клієнтом, мені потрібно отримати від тебе фідбек.

- Фідбек?

- Саме так. Резюме щодо якості наданих тобі послуг. Можна зірочками від одного до десяти, можна просто словами.

- Наша розмова записується? - посміхнувся старий, пригадав схожі діалоги зі співробітниками земних компаній.

- Звісно. На Довічні Скрижалі.

- У такому разі, хай будеш ти проклятий, янголе, разом зі своїми послугами! - промовив старий з почуттям, наскільки ще дозволяли сили, що залишали його. - Хай же будеш ти проклятий до кінця світу!

2024

(Переклад - Ігор Тараненко)